

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: СТАН ТА БОРОТЬБА ПЕРСПЕКТИВИ

*Духа М. В., д.е.н, проф.
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький*

У численних авторських публікаціях було акцентовано увагу на необхідності активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, на необхідності реформ, спрямованих на досягнення економічного зростання, забезпечення соціальних потреб, забезпечення національної безпеки України у розрізі складових [1-10]. Позитивно оцінюючи запуск низки успішних стартапів, здобутки України у цифровій трансформації, запровадження важливих реформ (зокрема, щодо децентралізації), на жаль, варто зазначити, що представники політичного істеблішменту, спекуючи принципами свободи та демократії, породжували та провокували хвилі хаосу в українському суспільстві замість: вкрай потрібних ідей/заходів ефективного реформування секторів економіки України, зміцнення національної безпеки; підвищення енергоефективності та техніко-технологічного рівня національної економіки; сприяння підвищенню інвестиційної привабливості національної економіки, збільшенню кількості інноваційно активних підприємств та впровадженню інновацій у різних секторах економіки через ефективне державне регулювання, механізми та технології; продукування та просування ініціатив щодо досягнення цілей сталого розвитку, посилення статусу України на міжнародному рівні.

В умовах відволікання суспільної уваги на другорядні, навіть побутові теми, різного доступу до ресурсів та можливостей поглиблювалась поляризація суспільства. Низький рівень використання потенціалу України, техніко-технологічна відсталість багатьох галузей, висока енерго-, ресурсомісткість національної економіки обумовлюють відносно економічно розвинених країн світу слабкі конкурентні позиції України, сировинну спрямованість її експорту та високу частку (превалюючу) на внутрішньому ринку імпорту високотехнологічної, інноваційної продукції.

Сьогодні Україна переживає надважкий період. Росія бомбардує об'єкти промислової та цивільної інфраструктури в Україні. Через масштабні руйнування, припинення/скорочення діяльності суб'єктів господарювання можна спрогнозувати до 50 % падіння обсягів ВВП України 2022 р. (згідно прогнозу Світового банку від 10 квітня 2022 р. – обсяг ВВП України скоротиться на близько 45 %). Та найбільшій ударом для усіх українців та людей усього цивілізованого світу є втрачені людські життя. Існуюча демографічна проблема, яка полягала у скороченні населення України, високому рівні міграції, – посилилася. Частина із вимушено переміщених осіб не повернеться в Україну з-за кордону; така частка буде прямо корелюватися (зростатиме) в залежності від продовження тривалості війни в Україні.

Консолідацію зусиль, неочікуване об'єднання та потужну відсіч у боротьбі із росією з її абсурдними лозунгами демонструє українське суспільство. Є сподівання, що під прапорами політичних партій та з гаслами відстоювання прав та свобод виборців в Україні вже не будуть просуватися ідеї, які б могли загрожувати національній безпеці України.

Надзвичайна мужність українців, відчайдушна боротьба за демократію, суверенітет та територіальну цілісність України вразила світ та об'єднала країни демократичного світу у спротиві російській агресії. «Слова занепокоєння» поступово переросли у хоча й не так як

хотілось би швидко діючі за наслідками, але санкції країн проти РФ, відбувається переорієнтація країн на інші ринки енергоресурсів та надання підтримки Україні у вигляді необхідного озброєння. Нажаль, міжнародні інституції, країни демократичного цивілізованого світу не здійснювали необхідні превентивні заходи, не в достатній мірі реагували на виклики та загрози, на порушення норм міжнародного права, які мали місце з боку Росії. Про таку нерішучість та необхідність світоцивілізаційних змін, здатних забезпечити гарантії безпеки, детальніше описано в [8].

На сьогодні учасниками міжнародної коаліції на підтримку незалежності та територіальної цілісності України є як окремі країни, так і військово-політичні об'єднання (НАТО, ОБСЄ, (крім РФ та низки країн СНД), політичні союзи (ЄС, Вишеградська група, ГУАМ, ПАРЄ, Рада Європи (крім РФ та низки країн СНД), більша частина країн-членів ООН, економічні союзи (Велика сімка, Велика двадцятка (крім РФ); фінансові інституції (МВФ, СБ, ЄБРР); правозахисні організації (Human Rights Watch, Amnesty International); релігійні (Святий Престол). 26 квітня 2022 р. представники понад 40-ка країн світу зібралися у Німеччині на авіабазі ВПС США «Рамштайн». Зустріч представників консультативної групи з такої кількості країн, бажаючих підтримати Україну в її намаганні захиститися від широкомасштабного нападу Росії, є історичною.

У контексті перспектив інноваційного розвитку важливою є європейська інтеграція України. У монографії [10] описано вектори модернізації соціально-економічної системи України з аргументацією необхідних заходів та засобів, а також етапи їх реалізації. Україна повинна довести свої реформи до результатів, які дадуть їй підстави подати заявку на вступ до ЄС. У той же час ми маємо розуміти, країни ЄС і все світове співтовариство не буде очікувати, поки ми доведемо свої технології до технологій їх рівня, стандарти життя до сучасних стандартів, чи поки наша економіка буде конкурентоспроможною. Вони усі ці роки також будуть розвиватися. А це означає, що Україна має здійснювати свій розвиток не шляхом «наздоганяючих» стратегій, а «випереджаючих», не шляхом використання технологій наступного технологічного укладу для власної економіки, а шляхом продукування та використання технологій нових технологічних укладів у світогосподарському просторі тощо [10, 285-286].

Подання заявки Україною на членство в ЄС стало можливим, нажалю, не завдяки результатам усіх необхідних реформ та впроваджених інновацій, досягнутих стандартів життя (співмірних із стандартами країн ЄС), а з огляду на усвідомлення країнами значущості та сили України у відстоюванні демократичних прав та свобод країн Європи та усього світу.

Розуміючи рекомендаційний характер голосування, проте, важливим є те, що Європейський парламент 1 березня 2022 р. переважною більшістю голосів (637 голосами – «за», 13 євродепутатів виступили «проти», 26 – утрималися) затвердив резолюцію, яка рекомендує державам-членам ЄС працювати над наданням Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Головним прагненням усіх людей «здорового глузду» на сьогодні є якнайшвидше виведення російських військ з території України, встановлення миру, реалізація Україною перспектив євроінтеграції та інноваційна модернізація в Україні усіх сфер економіки та життєдіяльності.

До відбудови України уже висловили бажання долучитися низка країн. Зокрема, Велика Британія допоможе у відновленні Київської області, Данія взяла під патронат Миколаїв, Швеція буде опікуватися відновленням Одеси, Естонія з'ясовує потреби Житомирської області, прагнучи зосередитися на її відбудові.

Україна – унікальна країна з високим потенціалом. Є перспективи масштабного оновлення України на інноваційній основі, яке буде забезпечене інвестиційною активністю, припливом іноземних інвестицій. Йде обговорення «плану Маршалла для України», тому необхідно вже зараз робити все для того, аби бути готовим до реалізації заходів у його рамках.

Література:

1. Диха М.В. Економічна безпека країни: сутність та складові. *Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти*: монографія / під ред. О.В. Покатаєвої, М.В. Болдуєва, Г.Ю. Кучерової. Запоріжжя: КПУ. 2017. С. 284-298. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/7635>
2. Диха М.В., Диха В.В. Енергетична безпека України у контексті загроз запуску «Північний потік – 2» *Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів*: зб. наук. праць за матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (5 листопада 2021 р.). Хмельницький: ХНУ. 2021. С. 60-63. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/10862>
3. Диха М.В. Здоров'я людини як базова складова людського потенціалу в системі досягнення цілей сталого розвитку України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 20-25. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8968>
4. Диха М.В. Інновації – ключовий чинник соціально-економічного розвитку країни. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2012. № 4(30). С. 28-33. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2405>
5. Диха М.В. Інтелектуальний капітал у системі забезпечення інноваційного розвитку країни. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6. С. 45-49. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8725>
6. Диха М.В. Інвестиційно-інноваційна стратегія як взаємоузгоджена система розвитку економіки України. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2013. № 1 (39). С. 27-32. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2435>
7. Диха М.В., Диха В.В. Ринок праці: еволюційно-ретроспективний аспект наукових поглядів та сучасний контекст. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 43-47. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/7982>
8. Диха М.В. Світоцивілізаційні зміни є необхідними і неминучими. «Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки»: тези доповіді IV Міжнародної науково-практичної конференції: (24-25 березня 2022 р.). Київ: ПІВ. 2022.
9. Диха М. В. Соціальна сфера України в контексті забезпечення соціальної безпеки. *Сучасні питання економіки і права: зб. наук. праць. Серія економічні науки*. К.: КиМУ, 2020. Випуск 1(11). С. 119-128. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/9068>
10. Диха М.В. Соціально-економічний розвиток України: напрями та засоби реалізації: монографія. К.: Центр учбової літератури. 2016. 388 с. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/5964>